

**CĂRȚI VALOROASE ALE SCRITORILOR BASARABENI
DIN COLECȚIA DE CARTE RARĂ BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ USARB**

VALUABLE BOOKS OF BESSARABIAN WRITERS
FROM THE USARB SCIENTIFIC LIBRARY RARE BOOK COLLECTION

Elena CRISTIAN¹, Svetlana CECAN²

Abstract: *The researchers presents information about the valuable works of Bessarabian writers from the collection of rare documents of SL USARB. The collection is a source of information about the political, social and cultural phenomenon that took place in Bessarabia, reflected in the books of Bessarabian writers being a good chance for students to research and study the books of Bessarabian writers.*

Keywords: *collection, Bessarabian writers, personalities, works, documents, books*

Colecția de Documente Rare a Bibliotecii Științifice USARB este localizată în Secția Dezvoltarea Resurselor Informaționale. La etapa actuală, colecția cuprinde aproximativ 7 900 de volume (Carte rară, Carte cu autograf și dedicații) din diverse domenii ale cunoașterii: psihologie, pedagogie, artă, lingvistică, literatură, teologie, istorie, geografie etc. Deosebit de prețioase sunt cărțile scriitorilor basarasbeni, care au contribuit la prosperarea culturii românești pe meleagurile Basarabiei. Cărțile neamului românesc din Basarabia cuprind: opere, tratate științifice, versuri, proză, poezii, povești, eseuri, comentarii, texte literare, nuvele, culegeri de documente, studii de folclor, memorii etc.

Comunicarea propusă este o sursă de informare, despre fenomenul politic, social și cultural ce a avut loc în Basarabia, reflectat în cărțile scriitorilor basarabeni și păstrate, în mod deosebit, în colecția Bibliotecii. Studenții și elevii din universitate au șansa de a cerceta, studia cărțile scriitorilor basarabeni în spațiul liber din sălile de lectură, unele pot fi împrumutate la domiciliu.

Cele ma vechi cărți ale scriitorilor basarabeni din colecție sunt:

Două lucrări inedite: romanul ***Polidor și Hariti*** (1843), transpus din elinogreacă în română și ***Oareșcare anegdaturi folositoare pentru jiuime aflat iantr-un poem din ianvechime tipăritu*** (1848, ***miscelaneu*** ca formă). Manuscrisele au fost redactate la Bălți de comisu Dimitrie Emanoilov Balica – poet și traducător (1798-1860). În 1831 vine din Moldova de peste Prut și se stabilește în Basdarabia, probabil, la Bălți. Aceste lucrări au fost identificate de dr. Teo-Teodor Marșalcovschi în timpul studierii manuscriselor și cărților vechi din Țara Moldovei. Romanul ***Polidor și Hariti*** s-a aflat o perioadă în colecția istoricului și omului de cultură Alexandru Lepădatu, iar pe 2 iunie 1912 este depus pentru păstrare în Biblioteca Academiei Române și se consideră printre primele cărți editate în Basarabia. În anul 2013 este editată cartea ***Manuscise de Dimitrie Balica comisu***, elaborată de un grup de cercetători universitari bălțeni: istoricul Teo-Teodor Marșalcovschi, filologul Maria Abramciuc și bibliograful Elena Harconița. Volumul ***Manuscise de Dimitrie Balica comisu*** este structurat în două compartimente distincte: 1. studii științifice istorico-filologice și

¹ Șefă serviciu, Biblioteca Științifică, USARB, elena.cristian12@gmail.com

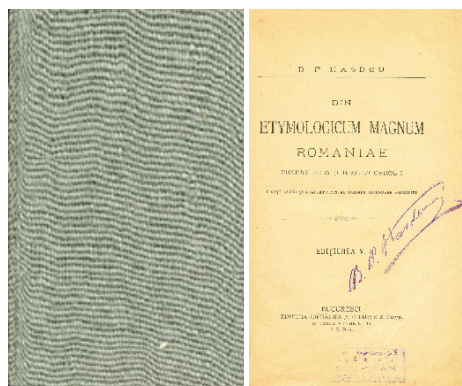
² Bibliotecară, Biblioteca Științifică, USARB, svetlana.cecan@gmail.com

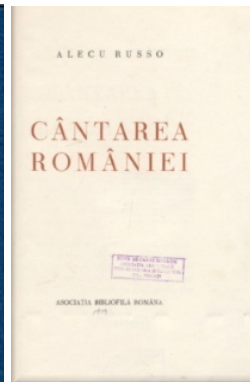
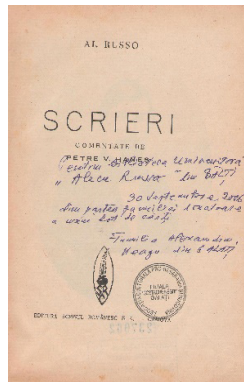
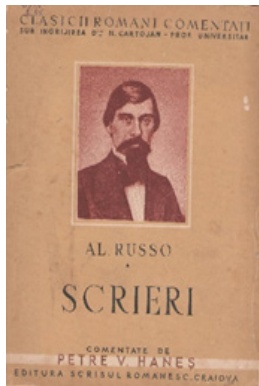
literare asupra manuscriselor; 2. manuscrisele propriu-zise, transcrise, transliterate și în facsimil. Cartea inserează o Recomandare (p. 5) scrisă de conferențiarul universitar, doctor habilitat Aliona Grati și un Argument (p. 6-8), semnat de profesorul universitar, doctor habilitat Gheorghe Popa. Volumul **Manuscrite de Dimitrie Balica comisul** din colecția BȘU USARB posedă autograful autorului: *Bibliotecii Științifice, Universitatea de Stat „A. Russo”, Bălți. Celei mai selecte instituții pentru că păstrează valori inedite din trecut și prezent plasate spre timpurile ce vin iminent. Teo-Teodor Marșalcovschi. 03.10.2013.*

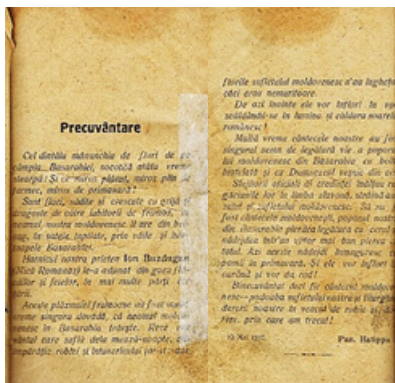
Hasdeu, Bogdan Petriceicu (26.02.1838, Cristinești, Hotin – 28.08.1907, Câmpina, România) – prozator, poet, dramaturg, filolog, istoric, folclorist. Exemplarul lucrării *Din etymologicum magnum romaniae: Bucăți alese și adaptate pentru clasele secundare superioare*. (București, 1894) conține semnătura scriitorului).

Alecu Russo (Alecu Russo (17.03.1819, Chișinău – 05.02.1859, Iași) – prozator, poet, eseist, critic literar român prezent cu: „Opere complete” (București, 1942); „Scrieri” (Craiova, 1910) cu autograful - *Pentru Biblioteca Universitară „Alecu Russo” din Bălți 30 septembrie 2006 din partea familiei sănătoase a unui lot de cărți. Familia Alexandru Neagu din Galați; „Cântarea României” (Galați 1943).*

Ion Buzdugan (născut Ivan Alexandrovici Buzdâga la 9 martie 1889, Brânzeii Vechi, județul Bălți, Imperiul Rus - 29 ianuarie 1967, București, RSR) a fost un folclorist, poet, publicist și traducător român din Basarabia, membru și secretar al Sfatului Țării). Este prezent cu lucrarea „Cântece din Basarabia” (Ch., 1917), lipsește foaia de titlu, dar cartea este însoțită de *Precuvântare* semnată de Pan. Halippa.

Aceste cărți deosebite, specifice pentru acea perioadă, cu coperte de pergament, carton învelit în piele decorată în diferite tehnici, hârtie specială cu durată de viață mare, cotor trainic, demonstrează că literații basarabeni au făcut tot ceea ce a fost posibil, pe măsura capacității lor, pentru a da literaturii basarabene valoare universală.

Scriitori basarabeni clasici numiți scriitorii de mare talent au contribuit la dezvoltarea literaturii române, la stălcuirea neamului, au manifestat un interes deosebit pentru cultură și civilizație.

Marele clasic **Constantin Stere** (08.11.1865, Cîrpiacău, jud. Soroca – 26.06.1936, Bucov, jud. Prahova, România), cel mai important scriitor român de origine basarabeană din interbelic, este prezent cu lucrările: „Un caz de conștiință” (București, 1921) și „În preajma revoluției” (Ch., 1990. Ultima lucrare pune la dispoziția cititorilor textul integral (8 volume) al romanului, publicat la editura „Adevărul” din București (1931-1936)), operă fără termen de comparație în literatura română.

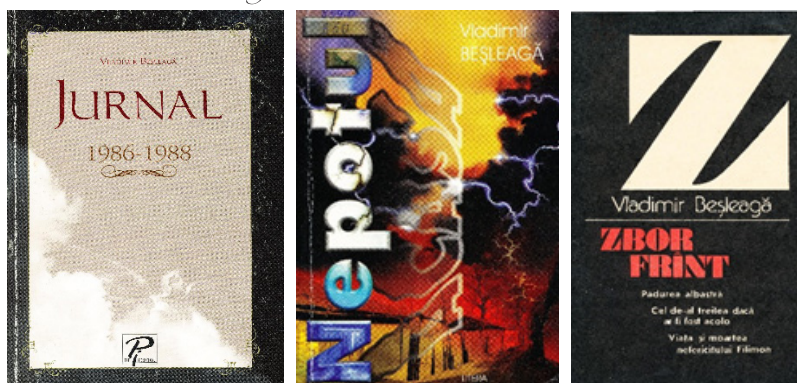
Fabulistul și traducătorul Alexandru Donici (10.01.1806, Bezeni, jud. Orhei – 20.10.1865, Piatra-Neamț) prezent cu volumul „Istoria literaturii Române : Pentru școalele normale de învățători și învățătoare, conform programului din 1910” (București, 1924) cu fabulele: *Vulpea și bursucul*, *Cheltuitorul și rândunica*, *Țigani*.

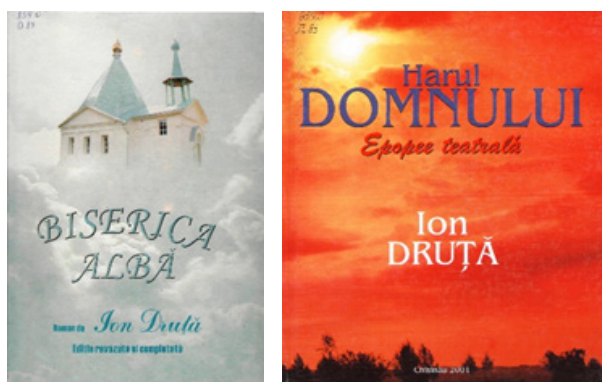
Autorul basarabean, **Paul Goma** (02.10.1935, Mana, județul Orhei, România – 24.03.2020, Paris, Île-de-France, Franța), cel mai cunoscut în România și cel mai editat în Occident (Franța, Germania, Olanda, Marea Britanie etc.), autor al romanelor evocatoare: „Din calidor (O copilărie basarabeană)” (București, 1990), „Basarabia” (Chișinău, 2003), „Arta refugii” (Cluj, 1991) ș. a.

Vladimir Beșleagă (25.07.1931, Mălăiești, Grigoriopol), persoana notorie, creatoare, care s-a afirmat ca scriitor, eseist, publicist, traducător, dar și ca spirit civic și autoritate morală pentru mai multe generații. În colecție deținem mai multe exemplare cu autograf și dedicații: „Jurnal 1986-1988” (Ch., 2021) - *Dnei Margareta Curtescu, cea care s-a aplecat cu atâta dragoste și înțelegere asupra acestui text – cu recunoștință – Vladimir Beșleagă. 30.07.09;* „Nepotul” (Ch., 1995) - *V. Beșleagă 16.02.2012;* „Zbor frânt : Romane, nuvele” (Ch., 1992) - *Pentru Biblioteca Universității „A. Russo” cu urări de mulți – mulți cititori – V. Beșleagă. 16.02.2012.*

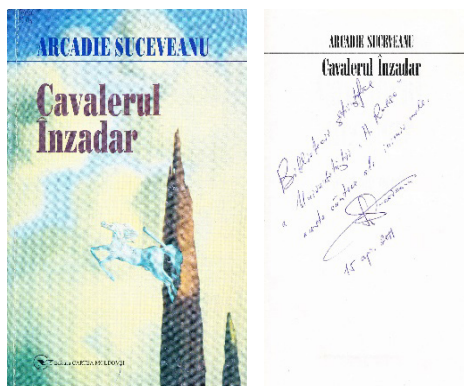
Ion Druță (03.09.1928, Horodiște, jud. Soroca), scriitor cu vocație nativă, un artist al scrisului, s-a impus ca o voce distinctă în peisajul literar postbelic cu romanele și nuvelele celebre: *Frunze de dor*, *Casa mare*, *Ultima lună de toamnă*, *Povara bunătații noastre*, *Clopotnița* etc. Deținem și cărți cu autograful autorului: „Biserica albă” (Ch., 2006) – *Biblioteca Universitare cu urări de bine, Ion Druță. 17.X.06.*; „Harul Domnului : Epopee teatrală” (Ch., 2001) – *Pentru sala de lectură, la mulți ani, 17.X.06. Ion Druță.*

Grigore Vieru (n. 14.02.1935, Pererița, Briceni – d. 18.01.2009, Chișinău, Republica Moldova), poetul basarabean poate cel mai cunoscut din toată literatura română a secolului XX, autorul legendarului volum de versuri „Numele tău” (1968), cu autograful – *Prietenilor mei de la Institutul Pedagogic din Bălți dorindu-le mult noroc pedagogic și liric, Gr. Vieru, 1.12.1971*, dar și al altor volume de poeme, unele de o modernitate distinctă, altele de un tradiționalism pur, pe de o parte, autor de poezie foarte armonioasă, cantabilă chiar, dar și foarte calofilă, iar pe de altă parte, o poezie racordată perfect la neomodernismul poetic românesc. „*Poezia lui Grigore Vieru e ca o risipire pe toate drumurile, pe toate cărărușele, ca o mreață delicată în care nimerești numaidecât.*” ne constată Iulian Filip în volumul „Acum și în veac. Poetul este prezent în colecție cu: Poeme, cântece confesiuni” (București, 2002), „Strigat-am către tine : volum antologic de autor” (București, 2002, Colecția Biblioteca de aur); „Cele mai frumoase poezii = Die schönsten gedichte”, trad. în lb. germană de Ion Mărgineanu (Ch., 2010), cu autograful - *Universității „Alec Russo” din Bălți, cu sincere mulțumiri pentru că în vremuri triste mi-a deschis ochii și sufletul către Universul Lumii. Ion Mărgineanu. Martie 2011.*

Promotor al culturii, al valorilor naționale **Arcadie Suceveanu** (n. 16.11.1952, satul Suceveni, raionul Adâncata, regiunea Cernăuți), poet, eseist, ziarist, dă strălucire imaginii exprimării rafinate, un poet modern prin viziune și creație este prezent cu antologia de versuri „Cavalerul înzadar” (Ch., 2001), cu autograful - *Bibliotecii Științifice a Universității „Alecu Russo” aceste cântece ale inimii mele. A. Suceveanu. 15 apr. 2011.*

Scriitorul și deținutul politic **Vadim Pirogan** (28.06.1924, Bălți – 16.01.2007, Chișinău), a învățat la liceul „Ion Creangă” din Bălți, unde i-a avut colegi pe Eugen Coșeriu, Valeriu Gafencu, Ovidiu Creangă, Valentin Mîndicanu. A luptat neostenit până în ultima sa zi pentru realizarea unui vis: unirea Basarabiei cu România. Volumele cu autografe: „Cu gândul la tine, Basarabia mea”, (Chișinău, 1995) – *Institutului Pedagogic! În anii 1946-47 am învățat și eu pe băncile acestei universități. Orice om trebuie să știe adevărul despre neamul tău. Am scris cum am putut pentru generația viitoare. Cu stimă pentru toți, Vadim Pirogan, 1.2.1996.*; „Pe drumurile pribegiei” (Chișinău, 1999) - *Pentru Biblioteca Universității „Alecu Russo” unde am învățat și eu. Cu drag V. Pirogan, 21.X.99* descriu tragedia românilor din Basarabia sub ocupația sovietică.

Acest studiu modest oferă informație doar despre câțiva scriitori basarabeni, cu repere istorice care au marcat acest teritoriu românesc, dar este de datoria noastră să ne întoarcem cu gândul și la alții, care au influențat spațiul și fenomenul literar românesc.

Promovarea, evidențierea valorilor naționale de cultură și cunoaștere se realizează prin:

- Comunicări în cadrul întrunirilor profesionale naționale și internaționale
- Articole în presă
- Expoziții de carte rară on-line
- Prezentări de expoziții tradiționale de cărți rare
- Plasarea informațiilor pe pagina web a bibliotecii
- Prezentări musafirilor Bibliotecii din țară și străinătate
- Prezentări video de cărți rare din colecția BȘ USARB etc.

Cărțile valoroase ale scriitorilor români vin să-i ajute pe studenții USARB și elevii de la Colegiul Pedagogic „Ion Creangă”, Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți în studii, în cunoașterea istoriei și aprecierea valorilor neamului.

Concluzie:

Cărțile scriitorilor basarabeni din Colecția de Carte Rară constituie un obiect de studiu și cercetare științifică continuă. Bogăția materialului ne îndeamnă spre analiza și redescoperirea informațiilor pentru utilizatorii bibliotecii. Aceste cărți vechi, rare, istorice sunt păstrate ca adevărate comori, material de valoare, tezaur bibliofil. Prin cărțile prezentate oferim posibilitate utilizatorilor de a consulta documentele din patrimoniul documentar rar al bibliotecii.

Referințe bibliografice:

1. BACIU, Gheorghe. *Personalități de viță moldavă*: 125 destine. Ch.: [S. n.]
2. MARȘALCOVSCHI, Teo-Teodor, ABRAMCIUC, Maria și Elena HARCONIȚA. *Manuscrise de Dimitrie Balica comisul*. Ch.: [S. n.]
3. NAZAR, Valeriu. *Dicționarul scriitorilor romani din Basarabia 1812-2010*. Ch.: Prut Internațional, 2010. 600 p. ISBN 978-9975-69-563-3.
4. TOP -10 scriitori clasici [online] [accesat 14 noiem. 2021]. Disponibil: <http://curentul.md/cultura/top-10-scriitori-clasici.html>